

Azerbaidžanas – tolima musulmoniška šalis, bet jos istorija, įskaitant ir pergales, ir praradimus, labai panaši į mūsų, lietuviškąją. Lietuva turi ko pasimokyti iš Azerbaidžano. Azerbaidžanas vertas to, kad mes, lietuviai, jį geriau pažintume, su juo susidraugautume, – rašo Gintaras Visockas savo knygoje „Juodojo sodo tragedija“.

Autoriaus akimis, Vakaruose, taip pat ir Lietuvoje, vis nutylima apie Azerbaidžaną net ir tada, kai jis vertas akivaizdaus pagyrimo, užtarimo ar pagarbos.

Dar iš mokyklinių vadovėlių žinome apie Lidicės (1942 m., 173 žuvę), 1944 m. Oradur Siur Glano (1944 m., 642 žuvę) ir kitus tarptautiniu mastu pasmerktus karo nusikaltimus.

Visiškai neseniai (1994 m.) Ruandoje genocido aukomis tapo beveik milijonas tutsių, o 1995 m. Srebrenicoje išžudyta virš 8000 musulmonų. Šios žudynės taip pat visuotinai pasmerktos. Pasaulio žiniasklaidos pranešimai apie šias kraupias tragedijas nustelbė 1992 metų Azerbaidžano miestelio Chodžaly skerdynes, kurių metu buvo žiauriai nužudyta 613 civilių gyventojų.

Šiais metais ir Lietuvoje vyko renginių, skirtų 25-osioms Chodžaly genocido metinėms. Vasario 20 d. Europos azerbaidžaniečių asociacija, Azerbaidžano ambasada Lietuvoje ir tarptautinis Heydaro Aliyevio fondas „Justice for Khojaly“ Vilniau Rotušėje surengė iškilmingą koncertą. Pilnutėlėje salėje susirinkusius visuomeninių organizacijų atstovus, politikus, azerbaidžaniečių bendrijos narius pasveikino ir padėkojo už dėmesį Azerbaidžano Respublikos ambasadorius Hasanas Mammadzada, kalbėjo LR Seimo Tarparlamentinių ryšių su Azerbaidžano Respublika grupės pirmininkas Valerijus Simulikas. Kalbėjusieji pabrėžė, jog svarbu priminti pasauliui apie Chodžaly genocidą, kuris buvo nusikaltimas žmoniškumui, ir kad tokios tragedijos nepasikartotų. Europos azerbaidžaniečių asociacijos Strasbūre vadovė Eliza Pieter pabrėžė, jog pagal Jungtinių Tautų rezoliucijas Armėnija turi išvesti savo okupacines pajėgas, jai turi būti skiriamos sankcijos dėl svetimų teritorijų okupavimo (šiuo metu – 20 procentų Azerbaidžano žemių) ir tarptautinės opinijos nepaisymo.

Genocido aukų atminimui buvo parodytas trumpas filmas apie Chodžaly skerdynes ir jų vertinimą tarptautiniame kontekste. (Filmą galima pasižiūrėti adresu: <https://www.youtube.com/watch?v=xjzDmdz2JiM&t=1s>)

Koncerte buvo atlikti azerbaidžaniečių, prancūzų, lietuvių kompozitorių kūriniai. Susirinkusieji nuoširdžiais plojimais dėkojo Nomedai Kazlaus, Deividui Staponkui. Specialiai Chodžaly tragedijai skirtą kūrinį atliko Prancūzijos styginių kvartetas „Rhein-Quartett“ (Benjamin Brandeleer-Ligier, Ola Sendecski, Julie Fuchs, Diane Lambert), (azerbaisžanietė) Nazrina Rašidova ir (latvė) Ana Gagane.

Vasario 22 d. Genocido aukų muziejuje buvo atidaryta fotografijų paroda, skirta Chodžaly tragedijai. Parodos atidaryme dalyvavo vilniečiai, LPKTS atstovai.

Mūsų skaitytojų dėmesiui siūlome pranešimą, kurį atidarant parodą perskaitė Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevs:

Šių metų vasario 26 d. sukanka dvidešimt penki metai, kai Armėnijos ginkluotosios pajėgos, remiamos Rusijos kariuomenės 366-ojo motorizuoto pėstininkų pulko karių, įsiveržė į Karabacho Chodžaly miestelį Azerbaidžane ir žiauriai išžudė 613 beginklių jo gyventojų, daugiausia moterų, senukų ir vaikų. Chodžaly „operacijos“ dalyvis, armėnų autorius Davidas Heirijanas savo knygoje „Ararato didvyriai“ taip aprašo savo įspūdžius:

„Kovo 2 dieną „Gaflano“ grupė, kuri specializavosi lavonų deginime, surinko virš šimto tiurkų (azerbaidžaniečių) lavonų ir sudegino juos maždaug už kilometro į vakarus nuo Chodžaly.. Paskutiniame automobilyje aš pamačiau maždaug dešimties metų mergaitę, sužeistą į kaktą ir į rankas. Nežiūrint alkio, šalčio ir patirtų sužalojimų, šis vaikas pamėlusiu veidu dar buvo gyvas. Ji tyliai alsavo. Aš negaliu pamiršti šito su mirtimi kovojančio vaiko akių... Netrukus kareivis, kurį vadino Tigranianu, pakėlė šitą nejudančią mergaitę ir numetė ją ant lavonų...Po to juos padegė. Man pasirodė, kad tarp degančių lavonų kažkas šaukiasi pagalbos... Po to aš jau nebegalėjau eiti toliau...“

Žudynes lydėjo sadistinės perversijos: nėščioms moterims išskrosdavo pilvą ir, išėmę iš jo negimusį vaiką, užsiūdavo jame nupjautas vyrų galvas.

Taigi, padoriems pasaulio žmonėms nesuprantama ir skaudu dėl to, kad šios tragedijos kaltininkai, skirtingai nuo įvykusio politinio ir teisinio karo nusikaltimų įvertinimo buvusios Jugoslavijos teritorijoje, iki šiol nenubausti, o kai kurie iš jų eina aukštas pareigas ir net yra priimami aukščiausiu lygiu Europos valstybių sostinėse.

Chodžaly miesto puolimo operacijai vadovavo 366-ojo pulko 2-ojo bataliono vadas, Seiran Ohanian, kuris nešioja generolo antpečius ir dar neseniai buvo Armėnijos Respublikos gynybos ministras. Rusijos ginkluotųjų pajėgų 366 pulkas buvo išvestas į Rusiją ir išformuotas, tačiau nė vienas jo karininkas nebuvo patrauktas

baudžiamojon atsakomybén dėl įvykdytų nusikaltimų. Maža to, Armėnijos prezidentas Robertas Kočarianas pripažino vieną aktyviausių Chodžalio skerdynių dalyvį, ekstremistinės organizacijos „ASALA“ narį Vazgeną Sislianą Karabacho karo didvyriu.

Seržas Sarkisianas, vienas iš aktyvių Chodžaly žudynių organizatorių ir vykdytojų, šiandien yra Armėnijos valstybės galva. Prieš kelis metus pasaulį apskriejo jo pasakyti makabriški žodžiai:

„ Iki Chodžaly Azerbaidžanas manė, kad gali su mumis juokauti, kad armėnai negalėtų pakelti rankos prieš civilius gyventojus. Mes pajėgėme šį stereotipą sugriauti“.

Paradoksas: šiuo metu didvyriškai kovojančios Ukrainos nepriklausomybės ir teritorinio vientisumo priešai bei ukrainiečių tautos budeliai, būgštaudami dėl galimo jų arešto, nekelia kojos į Vakarų šalis, o Seržui Sarkisianui Europos valstybų metropoliuose tiesiamas raudonas kilimas.

Yra Chodžaly nusikaltimo dalyvių, kurie užima įvairias Kremliaus sukurto marionetinio riežimo pareigas Karabacho ir Armėnijos institucijose.

Šiandien teigiu: Chodžaly tragedija nesibaigė. Ji kartojasi Ukrainoje - Donbase ir Luhanske, Gruzijoje - Abchazijoje ir Cchinvali regione, Moldovoje.

Kai armėnai okupavo Karabachą, Vakarų politikai ir diplomatai ėmė vaizduoti, jog jie nieko nesupranta ir nežino, kurią pusę palaikyti. Ypač tai pasakytina apie vadinamąją ESBO (Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos) Minsko grupę, visiškai priklausomą nuo Rusijos diktato (ar sabotažo - net nežinau, kaip čia tiksliau pasakius).

Tarsi Karabachas būtų ne tarptautiškai pripažinta integrali Azerbaidžano teritorijos dalis, o kažkokia ginčytina „niekieno“ žemė. Arba lyg jie nežinotų apie visą šūsnį Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos, Europos Tarybos ir Europos Parlamento rezoliucijų, vienareikšmiškai reikalaujančių Armėnijos nedelsiant pasitraukti iš jos okupuotų Azerbaidžano teritorijų.

Juk už tas rezolucijas balsavo ir Lietuva. Juk nebaudžiamumas tik dar daugiau žadina agresorių „apetitą“.

2008 metais Vakarai lygiai taip pat išdavė Rusijos agresiją patyrusią Gruziją. Vėl buvo pradėta aiškintis - tai gal čia gruzinais užpuolė Rusija, ar ką? „Išreikšti susirūpinimą“ - tai ne visada yra konstruktyvi politika, daugelio atveju tai silpnumas. Dabar tas pats kartojasi Ukrainoje. Kiek dar reikia kraujo ir aukų, kad civilizotas pasaulis pagaliau agresorius pastatytų į jiems skirtą vietą?

Vladimiro Putino kamarilė, apsvaigusi nuo būsimos „Eurazijos Sąjungos“ vizijos didybės, po Krymo aneksijos stengiasi suskaldyti Ukrainą. Ir matome, kad vėl sulaukėme Vakarų šalių tik „susirūpinimo“ ir net noro sušvelninti sankcijas valstybei agresorei.

Tuomet norėčiau pritarti žymiam Rusijos politikos ekspertui Andrejui Piontkovskiui - „Po Gruzijos ir Ukrainos ateis Baltijos šalių eilė“. Arba mano etninės tėvynės - Azerbaidžano. Vis labiau radikalėjantis V.Putino riežimas tikrai nesustos, todėl ir sakau, kad Chodžaly tragedija nesibaigė - ji, kaip ir Maidanas, kartojasi kitur.

Šiandien nemenka Azerbaidžano teritorijos dalis vis dar yra atplėšta nuo Tėvynės. Azerbaidžano gyventojų etninė sudėtis buvo tikslingai iškreipiama nuo 1828-1830 metų. Ženklausius etninius valymus, kurie vyko 1905-1907 m., 1918 -1920 m., 1948-1953 m. ir 1988-1993 m., lydėjo nežmoniškas ir žeminantis agresoriaus elgesys. Ir Chodžaly tragedija XX amžiaus pabaigoje tapo Azerbaidžano žemėje besitęsiančios karinės agresijos ir etninio valymo grandinės kruviniausiu žiedu. Taip pat viena iš gėdingiausių pasaulio istorijoje civilių gyventojų ir jų gyvenviečių sunaikinimo „pavyzdžių“.

Etniniai valymai, kurių metu tam tikrų teritorijų etnodemografinė situacija pakeičiama išnaikinant ir išvarant šią teritorijų gyventojus, visuotinai pripažįstami genocidu. Tai yra nusikaltimas prieš žmoniją ir žmogiškumą, kurio negali pateisinti jokie tikri ar menami istoriniai, etnologiniai, religiniai ir kitokie argumentai.

Kremliaus remiamas armėnų šovinistų vykdytas azerbaidžaniečių tautų genocidas ir etniniai valymai niekuo nesiskiria nuo pačios armėnų tautos patirtų netekčių, o „Didžiosios Armėnijos“ sukūrimo planas, kuris buvo realizuojamas vykdant etninius valymus, primena nacių valdomos Vokietijos „gyvybinės erdvės“ („Lebensraum“) išplėtimo teoriją ir praktiką.

Armėnijos nenoras spręsti šios skaudžios problemos, vadovaujantis tarptautiškai pripažintomis teisės normomis ir principais, neleidžia normalizuoti santykių su jos kaimynėmis ir sudaro sąlygas savo destruktivių geopolitinių tikslų siekiančiai Rusijai toliau manipuliuoti šiuo „išaldytu konfliktu“.

Tikimės, jog Chodžaly tragedija sulauks Lietuvos Seimo politinio įvertinimo ir taps Lietuvos bei Europos istorinės atminties sudėtine dalimi, o šio nusikaltimo organizatoriai ir vykdytojai susilauks neišvengiamo atpildo.

Nuoširdžiai dėkoju visiems, atėjusiems į šios parodos atidarymą ir pagerbusiems žuvusiųjų atminimą.

P. S. Iš minėtojo filmo sužinome, jog pastebima tarptautinės bendruomenės pažanga pripažįstant Chodžaly genocidą. Jį yra pripažinusios dešimt valstybių. 14 JAV valstijų priėmė rezolucijas dėl genocido pripažinimo. Dėl genocido pripažinimo, mes, lietuviai, azerbaidžaniečius puikiai suprantame. Kartu su filmo autoriais tariame „Mūsų širdys sužeistos, bet ne sielos... Manome, kad teisingumas triumfuos ir milijonai pabėgėlių galės grįžti į gimtuosius namus.“